

Українська мова

Дата – 0:04.2020. Викладач. Біров О.І.

Тема уроку. Написання слів іншомовного походження. Правило «дев'ятки»

Пояснення навчального матеріалу

Актуалізація опорних знань, умінь і навичок

Перевірка домашнього завдання. Комунікативний практикум (вибіркове заслуховування есе «Гаджети чи реальне спілкування?»)

Самостійна робота з підручником

► Ознайомтеся з теоретичними відомостями підручника з теми «Апостроф у словах іншомовного походження».

Моделювання «Карти пам'яті»

► Ознайомтеся із таблицею «Апостроф у словах іншомовного походження»

► З пам'яті доповніть таблицю правилом, що відповідає поданим прикладам.

Апостроф у словах іншомовного походження

Правила	Приклади
<i>Апостроф пишуть</i> перед я, ю, є, ї, що позначають два звуки:	
1) після б, п, м, в, ф, г, к, х, ж, ч, ш, р:	<i>п'єдестал, інтерв'ю, прем'єр, миш'як, торф'яний, кар'єра; Рив'єра, Монтеск'є, Руж'є, Фур'є</i>
2) між частинами складних слів:	<i>Фельд'єгер, транс'європейський, Мін'юст</i>
3) після кінцевого приголосного префікса:	<i>ад'юнкт, ад'ютант, кон'юнктура, кон'юнктивіт, ін'єкція</i>
<i>Апостроф не пишуть:</i>	
	<i>бязь, рюш, фюзеляж; Гюго;</i>
	<i>курйоз, серйозний</i>

Самостійна робота з підручником

► Ознайомтеся з теоретичними відомостями підручника з теми «Знак м'якшення в словах іншомовного походження».

Моделювання «Карти пам'яті»

► Ознайомтеся із таблицею «Знак м'якшення в словах іншомовного походження».

► З пам'яті доповніть таблицю правилом, що відповідає поданим прикладам.

Знак м'якшення в словах іншомовного походження

Правила	Приклади
<i>Знак м'якшення пишеться</i> після приголосних д, т, з, с, л, н:	
1) перед я, ю, є, ї, йо, що передають два звуки	<i>ад'ю, марсельєза, мільярд, бульйон, він'єтка, Лавуазьє, Жузьє, Мольєр, Ньютон, Він'ї</i>
2) після л у середині слова перед приголосним і в кінці слова відповідно до вимови	<i>фільм, альбатрос, фальш, Нельсон, білль, магістраль, Рафаель;</i>
3) у кінці слів відповідно до вимови	<i>шампунь, Булонь</i>
<i>Знак м'якшення не пишеться</i>	
	<i>мадяр, Тетяна, Касян,</i>
	<i>залп, метал</i>

Коментоване письмо

► Запишіть слова, поставте на місці крапок (де потрібно) апостроф або знак м'якшення. Поясніть правопис слів.

Ател..є, п..едестал, інтерв..ю, прем..єра, міл..ярд, ін..єкція, він..єтка, б..юджет, суб..єкт, об..єктивний, к..ювет, п..єнсне, п..єса, кар..єра, біл..ярд, компан..йон, н..юанс, бар..єр, вар..єте, ар..єргард, к..юрі, дос..є, порт..єра, фаміл..ярний, кон..юнктура, кастан..єти, мад..яр, інтер..єр, пю..пітр, куп..юра.

П.монт, Ц.юрих, Женев..єва, М..юлл..ер, Барб..юс, Ал..яска, В...етнам, Д..юма, Б..юкенец, Базел., Суец., Ак..яб, Рафаел., Дел.. фи, Кордил..ери, П..яченца, Севіл..я, Рот..є, Руж..є, Іх..ямас.

Самостійна робота з підручником

► Ознайомтеся з теоретичними відомостями підручника з теми «Умови подвоєння букв у словах іншомовного походження».

Моделювання «Карти пам'яті»

► Ознайомтеся із таблицею «Умови подвоєння букв у словах іншомовного походження».

► З пам'яті доповніть таблицю правилом, що відповідає поданим прикладам.

Умови подвоєння букв у словах іншомовного походження

Умови	Приклади	
1. Унаслідок збігу однакових звуків на межі префікса й кореня або між основами складних слів	<i>іrrаціональний, інноваційний, контрреволюція</i>	
2. У географічних, особових назвах та їхніх похідних	<i>Будда, Аллах, Гіппократ, Авіценна, Ганнібал, Одисей, Кассандра, Руссо, Макіавеллі, Торрічеллі, Діккенс, Теккерей, Джонні, Бетті, Мюллер, Руссо, Шиллер; Еллада, Брюссель, Ніцца, Апенніни, Андорра, Бонн, Канни, Міссісіпі, Таллінн, Яффа, Голландія, Марокко; шиллерівський, голландський, марокканський</i>	
3. У чоловічих і жіночих іменах	<i>Аполлон, Джанні, Білл, Аполлінарій, Віссаріон, Геннадій, Еммануїл, Палладій, Алла, Бетті, Віолетта, Ганна, Жанна, Елла, Маріанна, Римма, Сусанна</i>	
4. У деяких загальних назвах (винятки)	<i>аннали, мулла, панна, тонна, брутто, нетто, ванна, мадонна</i>	
5. У словах, що мають омоніми:	<i>біль (страждання)</i>	<i>білль (законопроект)</i>
	<i>бона (паперові гроші, що вийшли з обігу)</i>	<i>бонна (вихователька, гувернантка)</i>
	<i>була (ж. р. від слова бути)</i>	<i>булла (папська грамота, послання, скріплене печаткою)</i>
	<i>віла (русалка)</i>	<i>вілла (комфортабельний будинок за містом)</i>
	<i>гал (наріст на рослині)</i>	<i>галл (мешканець Галлії)</i>
	<i>галицизм (від Галичина)</i>	<i>галліцизм (від галльський)</i>
	<i>гама (ряд звуків у межах октави)</i>	<i>гамма (літера; спалах)</i>
	<i>голанка (порода курки)</i>	<i>голландка (мешканка Голландії)</i>
	<i>мана (привид, ілюзія)</i>	<i>манна (деякі їстівні лишайники, застиглий сік ясеня, тополі й ін.)</i>
	<i>міра (одиниця виміру)</i>	<i>мірра (ароматична смола)</i>
	<i>мото... (частина складного слова, що означає «моторний»)</i>	<i>мotto (епіграф, гасло, дотепний вислів)</i>
	<i>пені (Р. в. від іменника пеня)</i>	<i>пенні (розмінна монета Великобританії та Фінляндії)</i>
	<i>прусак (тарган)</i>	<i>пруссак (мешканець Пруссії)</i>

Відновлення слів

► На місці крапок уставте, де потрібно, літери. Поясніть правила подвоєння літер у словах іншомовного походження.

Асортимент, маса, індивідуум, каска, нетіо, абрєвіатура, інтелігент, сумна, територіальний, акредитація, сюрреалізм, тона, дисертація, іммігрант, ілюзія, ілюстративний, вакуум, хобі, шилінг, інноваційний, корупція, колонна, контреволюційний, анотація, ралі, гіпократівський, група, алея, барокко, інтермецо, конгрес, ванна, масаж, новела, балон, колєкція, вілла, імунітет, ефективний, комунікація, корєктор, асамблея, опонент, Ренесанс, Генадій, Римна, Ізабелла, Іполит.

Модельовання «Карти пам'яті»

► Ознайомтесь із таблицею «Правопис голосних у словах іншомовного походження».

► З пам'яті доповніть таблицю правилом, що відповідає поданим прикладам.

Правопис голосних у словах іншомовного походження

Буква	Правила правопису	Приклади
И	У загальних назвах іншомовного походження и пишемо за «правилом дев'ятки» — після <i>д, т, з, с, ц, ч, ш, ж, р</i> (де ти з'їси цю чашу жиру)	
	В основах слів перед наступним приголосним (крім <i>й</i>)	<i>Динаміка, джінси, символ, цитата, режим, ритм, консилиум, дизель</i> (але: <i>мартіні, місіс, сіті</i>);
	У складних словах з першою частиною <i>ди-</i> , що означає «двічі»	<i>Дилема, дифтонг, діалогія, дискусія, дивіденд</i>
	У префіксах <i>анти-</i>	<i>Антибіотик, антипод, антициклон, антитеза, антикваріат, антивірус</i>
	У словах, що починаються на <i>деци-</i>	<i>Децибел, дециметр, децилітр</i>
	У давно запозичених словах	<i>Єхидна, імбир, бурмістр</i> (але: <i>бургомістр</i>), <i>кіпарис, вимпел, кий, спирт, химера</i>
	У словах запозичених зі східних мов, переважно тюркських	<i>Акин, киргиз, кинджал, кисет, кишлак, шпинат, кизил</i>
	У словах церковного вжитку	<i>Єпископ, митра, митрополит, херувим, християнство</i>
І	На початку слова	<i>Історія, ідеал, імітатор</i>
	Після префікса <i>дез-</i>	<i>Дезінфекція, дезінтеграція</i>
	Після приголосного перед голосним та <i>й</i>	<i>Авіатор, тріо</i>
	Увага! Дізель (прізвище) — дизель (двигун), Сілуєт (прізвище) — силует (обрис)	
	У після приголосних <i>б, п, в, м, ф, г, т, к, х, л, н</i> (крім «дев'ятки») перед іншим приголосним	<i>Бізнесмен, вітраж, фінал, ліра, хітон, мінор, піанісимо;</i>
	У кінці невідмінюваних загальних назв	<i>Візаві, поні, конфеті, жалюзі</i>
Ї	Після голосних; але у складних словах і після префіксів пишемо <i>і</i>	<i>Атеїзм, круїз; староіспанський, доісторичний, новоіндійський, поінформувати</i>
Е	На початку слова	<i>Енергія, екватор, Еквадор, епітет</i>
	Після голосного, крім <i>е</i> та <i>і</i>	<i>Поезія, дуель, каное</i> (але: <i>траєкторія</i>)
	Після твердих приголосних	<i>Декан, інтелект, референдум, геній</i>
	У префіксах <i>де-, ре-</i>	<i>Дестабілізація, декомпресор, регенерація, рекультивація</i>
	Увага! Який саме голосний писати в префіксах <i>де-, дез-, диз-, дис-</i> , залежить від значення слова: <i>Де-</i> означає 1) віддалення, виділення, скасування, припинення, усунення чогонебудь: <i>демонтаж, демобілізація;</i> 2) рух донизу, зниження: <i>девальвація, декаданс, демпінг.</i>	

	<i>Дез-</i> означає знищення, видалення, відсутність чи спотворення чогось: <i>дезактивація, дезорієнтація.</i> <i>Диз- і дис-</i> означають поділ, розділ, позбавлення, утруднення, утрату, надають поняттю негативного або протилежного змісту: <i>дизасоціація, дислокація, дискваліфікація, дисгармонія</i>	
	У кінці невідмінюваних слів	<i>Кашине, кафе</i>
Є	На початку слова залежно від вимови в давно запозичених словах	<i>Єзуїт, єфрейтор</i>
	Після <i>e, i, й</i> , знака м'якшення та апострофа	<i>Конвеєр, кар'єра, орієнтир, спаніель; (але: плеєр, дієз)</i>
	У кінці невідмінюваних слів після м'яких приголосних та апострофа	<i>Ательє, досьє, крупп'є</i>
У	Після <i>ж, ч, ш, ф</i>	<i>Журі, парашут, парфумерія</i>

Відновлення слова

► Уставте потрібні літери (*и, і, ї, у, е, є, ю*).

Ас..м..ляц..я, к..зил, кру..з, апенд..ц..т, ас..гнац..я, хр..стіянство, в..траж, апельс..н, к..пар..с, брош..ра, х..мера, д..фтонг, пац..єнт, ж..рі, р..ф..рендум, сп..рт, енци..клопед..я, з..гзаг, Дж..г..т, ф..нанси, єзу..т, ав..атор, дец..метр, бурм..стер, міс..с, проза..к, ді..та, к..нджал, март..ні, х..тон, ш..фр, д..апазон, акс..ома, м..тропол..т, д..зель, тра..кторія, дез..нформація, по..нформувати, ех..дна, д..стабілізація, д..сгармонія, д..орієнтація, пле..р, ді..з, с..мптом, економ..ка, д..пломант, рекомендац..йний, ..дент..чний, ор..г..нал, екв..валент, кред..т, гр..ф, л..нгв..ст..ка, експерт..мент, теор..я, каз..но, д..ф..ренц..йний, аналог..я, еп..лог, ф..ксувати, пр..ор..тет, м..н..стр.

Готуємося до ЗНО

1. У якому рядку в усіх словах іншомовного походження відбувається подвоєння?

- А Віл..а, мадон..а, біл..ь, нет..о, тон..а;
Б пен..і, бул..а, груп..а, ір..еальний, сюр..еалізм;
В ім..іграція, бон..а, лібрет..о, ван..а, інтермец..о.

2. У якому рядку допущено орфографічну помилку?

- А Цифра, цистерна, дізель, математика, стимул;
Б ширма, диплом, режим, віртуоз, силует;
В тип, речитатив, пріоритет, фабрика, методика.

3. У якому рядку всі слова іншомовного походження пишуться з *i*?

- А ..л..ада, ген..альний, тенденц..я, кол..бр.., тр..умф;
Б соц..олог, б..знес, жур.., ..нд..я, кл..єнт;
В Аргент..на, ..забелла, ауд..єнц..я, рад..ус, акс..ома.

4. У якому рядку в усіх словах іншомовного походження пишеться *и*?

- А Експерт..за, д..позит, акред..тив, пар..тет, пет..ція;
Б бег..мот, през..нтація, ант..лопа, тар..ф, маркет..нг;
В пас..в, конт..нгент, д..ректива, ц..вілізований, інст..нкт.

5. У якому рядку всі слова іншомовного походження пишуться з апострофом?

- А Монтеск..є, Марсел..єза, б..язь, б..єф, монпанс..є;
Б Руж..є, миш..як, бар..єр, ін..єкція, суб..єкт;
В п..єдестал, прем..єр, кар..єра, м..юзикл, інтерв..ю.

Домашнє завдання. Виконати вправи 5, 7 сторінка 130, 131.